

ARQUETES I ARQUIMESES DEL MUSEU ROMÀNTIC CAN PAPIOL DE VILANOVA

ASSUMPTA GOU I VERNET

S'estudien set arquetes que formen part del mobiliari del Museu Romàntic de Vilanova, datables entre els segles XVI i XVIII. S'ofereix la descripció detallada de cada una: característiques estructurals, tècniques i decoratives; materials utilitzats; situació estilística dins l'evolució general d'aquesta classe de peces i valoració testimonial pel que fa als sistemes o maneres de viure de generacions passades.

ARQUETES I ARQUIMESSES DEL MUSEU ROMÀNTIC CAN PAPIOL DE VILANOVA

El Museu Romàntic Can Papiol de Vilanova és un museu ambiental, que intenta mantenir i evocar l'esperit d'una llar vuitcentista, la qual va albergar una família benestant de Vilanova. L'edifici va ser construït a les darreries del segle XVIII per encàrrec de Francesc de Papiol i de Padró. Va ser moblat i decorat d'acord amb el gust de l'època, i per tant una bona part del seu mobiliari pertany als estils que estigueren de moda al llarg del segle XIX, entre aquests l'anomenat Ferrandí i, sobretot, l'isabelí. Però, tot i així, entre el mobiliari s'hi troben peces més antigues, valuoses per si mateixes o pels records o testimoni de generacions anteriors.

Un moble ben treballat és exponent de bellesa i també de l'habilitat de l'artesà que el va construir. És una peça apreciable, una joia, que passa de pares a fills, o almenys així era fins ara. No és estrany, doncs, trobar, entre el mobiliari d'una determinada època, peces elaborades en temps anteriors, amb la qual cosa no desdiuen, ans al contrari, embelleixen el parament de la casa amb la seva noble presència. És el cas d'una petita sèrie d'arquetes i arquimeses dels segles XVI i XVII, repartides per les diverses estances de Can Papiol.

Aquests mobles germans, arquetes i arquimeses, han rebut al llarg dels anys diversos noms, però hem escollit aquests per simplificar i donar unitat a la tasca proposada. Es tracta d'un mobiliari hispà-

nic molt utilitzat, però el seu origen és encara discutible: sembla que té una forta relació amb les arquetes mudèjars i també amb les caixes de núvia, típicament catalanes. La seva gran difusió arrenca de començaments del segle XVI i s'expandeix ràpidament per tot Europa. Es tracta d'uns mobles amb cos de forma prismàtica rectangular, amb el frontal distribuït en diversos calaixos i amb nanses laterals per facilitar-ne el transport. Aquests són els que anomenem *arquetes*. Les *arquimeses* porten, a més, una tapa abatible al davant que tanca amb clau els calaixos frontals. Estan dotades de diversos reforços de làmines de ferro o bronze, a part de les nanses i del pany.

Aquestes arqués acostumen a estar més o menys decorades, amb més o menys luxe, però sempre l'ornamentació és part fonamental i imprescindible en un moble d'estructura tan simple. La varietat decorativa que podia escollir l'artesà era enorme. Es podia basar en alguna varietat de la talla de fusta: talla de relleu, directa sobre els taulons massissos o bé sobreposada, i també talla plana en plafons aplicats. La tècnica de la marqueteria va ser profusament utilitzada, ja fos amb la combinació de fustes variades, ja en os o en ivori. En aquesta tècnica s'han d'incloure les arqués inspirades en la tradició mudèjar que ofereix un dibuix d'entrellaçats amb cercles, estrelles inscrites, etc., i que va rebre un nou al·licient amb l'arribada dels corrents italians en aquesta classe de treball. Va ajudar a incorporar dibuixos renaixentistes, caracteritzats per la inclusió de cercells, gerros, canelobres, etc. De vegades els dos estils es troben bellament combinats en arqués d'aquesta època. Val la pena assenyalar que, en la labor de marqueteria, l'artesanat català era mestre. Un altre sistema que nasqué en aquesta època i que encara s'utilitza és l'aplat de fulloles de fusta noble, com el banús, sobre fusta senzilla, o bé de plaques de materials de qualitat, com l'os, l'ivori i el carei, o vidres i miralls pintats, amb l'objectiu de dotar el moble d'una major riquesa i vàlua. Com veurem, les combinacions poden ser múltiples, i malgrat ser de vegades senzilles no deixen d'aparèixer harmonioses i força ornamentals.

En general, les arqués i arquimeses es col·locaven sobre alguna tauleta, poc profunda i de llargada similar a la de la peça que havien de sustentar. Aquest tipus de tauleta se l'ha anomenat també *bufet* o *bufetillo*, per influència francesa, encara que aquest nom no es correspon amb el moble així designat a França, que, com se sap, és un

moble aparador. La tauleta més característica d'aquests segles és la que té una estructura de tronc de piràmide amb potes tornejades, lligades amb travessers laterals i amb dues vergues de ferro, anomenades *tenidors*, en forma d'aspa ondulada en S, o en tisora, que uneixen els travessers laterals amb el revers del tauler, tot enfortint la funció sustentadora de les potes. És típicament barroca.

Algunes arquetes i arquimeses tenen la seva pròpia taula, treballada fent joc. D'altres es recolzen sobre un altre tipus de suport. Es tracta d'un armariet, amb quatre compartiments: dos calaixos i dues portes. És molt freqüent trobar-lo acompanyant les arquimeses de fusta tallada, policromada i daurada, decorades amb columnetes i plaquetes d'os pintat, de tradició mudèjar i característiques de la tipologia castellana i andalusa. Aquest armariet, generalment treballat fent joc amb la peça que sustenta, ha rebut el nom castellà de *taquillón*.

L'objectiu obvi d'aquests mobles era el de guardar objectes, especialment documents i joies, i en els primers temps, a més, el de poder-los transportar fàcilment. D'aquí la necessitat de dotar-los d'una tapa frontal que tanqués a la vegada tots els calaixos i així evitar que, amb els sotracos del viatge, s'obriessin i es perdessin els objectes valuosos que tan zelosament els havien confiat els seus propietaris

1) ARQUETA

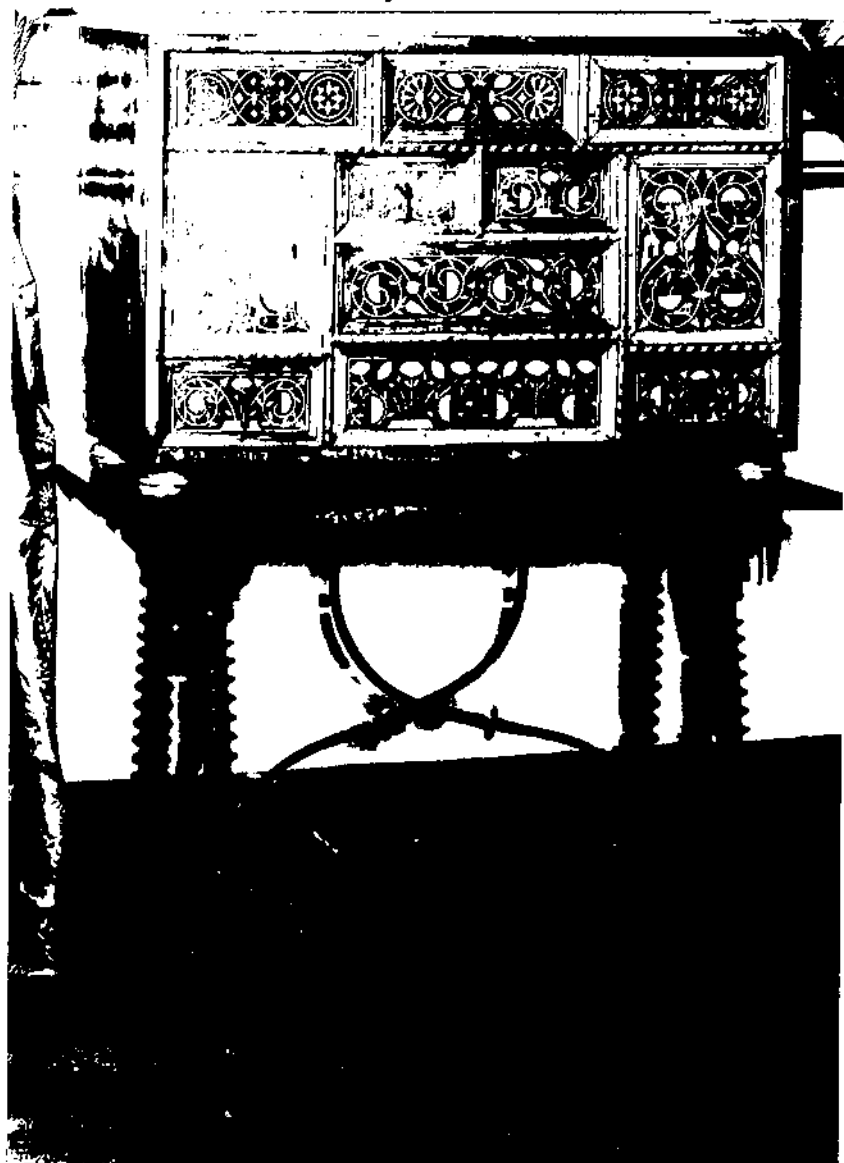
Arqueta de noguera amb marqueteria de boix.

61,5 x 93 x 41 cm. (alt x llarg x ample).

Segle XVI.

Núm. d'inventari 5252.

Té forma de prisma rectangular sense motllures o altres afegitons que modifiquin la puresa d'aquesta figura geomètrica. El frontal està dividit en onze compartiments desigualats, situats simètricament, que li confereixen un marcat ritme estructural. Mostren la preferència catalana, assenyalada per Josep Mainar (*El moble català*, Barcelona, 1976) de presentar un nombre senar de calaixos (nou), que van distribuïts en quatre fileres horitzontals, més dues caselles laterals, que tanquen amb porta. El conjunt ofereix un frontal que juga amb la diversitat de mides dels espais i de la seva situació. Els taulons que

Arqueta de fusta de noguera amb marqueteria de boix.

componen l'arca van perfectament engalitzats, amb absència completa de claus.

Els calaixos i caselles del frontal estan treballats amb marqueteria que combina hàbilment els colors de les fustes. Una fina motllura delimita aquests espais, tot emmarcant-los. El dibuix que decora la peça és de traç geomètric, de clara tradició mudèjar. Es basa en una successió ininterrompuda d'entrellaçats de cercells amb flors i estrelles inscrites. La flor escollida per l'artesà d'aquesta arqueta és la margarida, treballada en fusta clara, parcialment gravada. Els mainells estructurals que determinen els espais van també decorats amb marqueteria, dibuixant una sanefa on s'alternen les petites peces de fusta de diferent color disposades en diagonal. Cal assenyalar que aquesta sanefa és una ornamentació que sovintega en les arques d'aquest tipus, utilitzada també en mobles del mateix estil.

L'única ferramenta que acompanya aquesta arqueta són les dues nanses, una al mig de cada costat, per facilitar-ne el transport, i els tiradors dels calaixos, en forma balustrada, de llàgrima o pèndol. L'arqueta descansa sobre quatre peus tornejats.

Conserva la taula que hi fa joc, on es recolza, encara que solament en resta el tauler, ja que les potes, barroques i tenyides de negre, foren afegides sens dubte posteriorment. Es tracta d'una taula en disposició de tronc de piràmide, pròpia del segle XVII. És possible que després del deteriorament de la taula original, especialment de les potes, aquestes fossin substituïdes per les actuals. El tauler o taula pròpiament dita, original, conserva la bellesa del treball de marqueteria amb consonància amb el dibuix del frontal de l'arqueta. El conjunt que la decora forma una unitat centrada per una gran estrella inscrita en una cercle, dibuixada amb doble filet de boix amb decoració floral inscrita. Als costats, emplen la taula entrellaçats de cercells encerclant una margarida. La taula va emmarcada per una sanefa igualment formada amb doble filet de boix, que delimita un seguit de peces romboïdals que recorden el típic motiu anomenat "gra d'ordi", també de tradició mudèjar, molt estès, i que a Catalunya va obtenir unes especials característiques. Com hem dit, les potes són barroques, tornejades, i van lligades amb travessers laterals de fusta i amb tenidors de ferro en forma d'aspa ondulada en S.

Excel·lent exemplar treballat amb marqueteria de tradició mudèjar.

2) ARQUETA

Arqueta xapada de banús, decorada amb treball de marqueteria d'os lleugerament gravat i filets del mateix material.

24 x 55 x 26,5

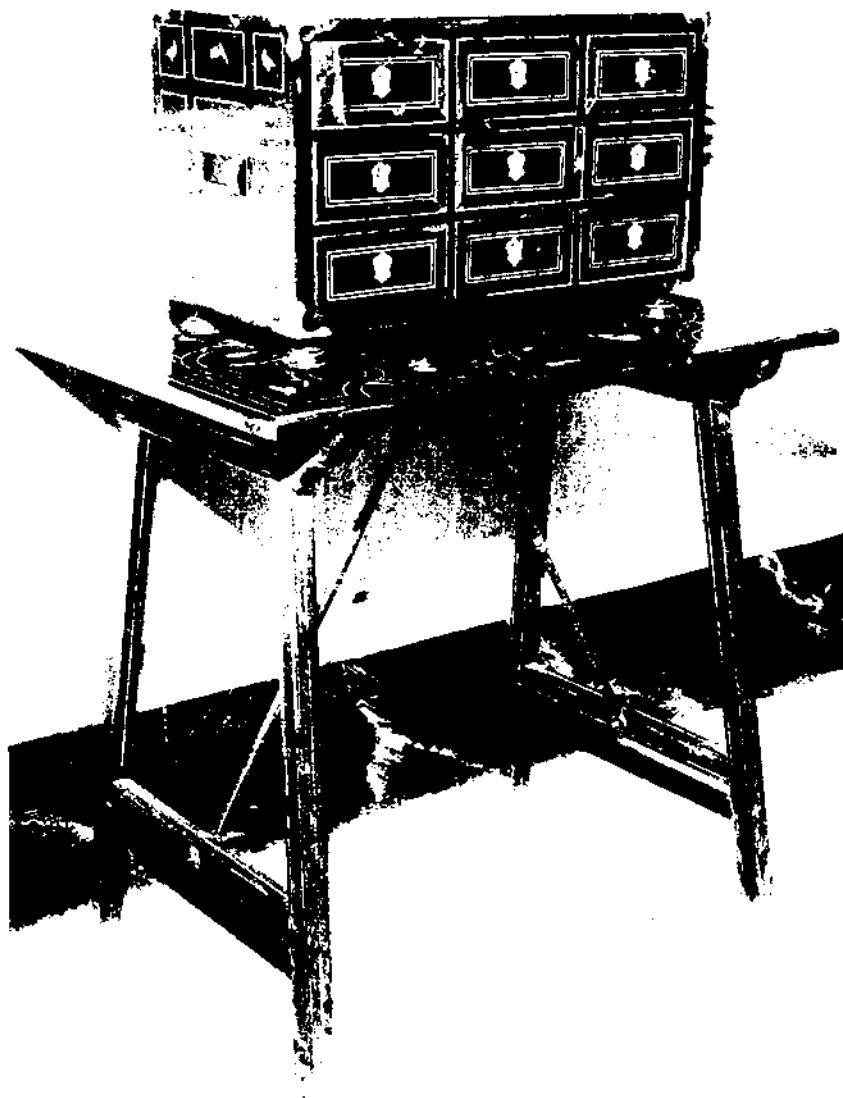
Finals del segle XVI, començaments del XVII.

Núm. d'inventari 5025.

Buc de frontal amb sis calaixos de llargada desigual, els quals simulen ser-ne nou per conservar la simetria. Cada calaix, inclosos els falsos, va contornejat amb un doble filet d'os, i al centre, a la boca del pany, o del pseudopany, va incrustada una placa d'os de vores retallades, que ressalta la importància decorativa en el conjunt del frontal. A la part superior de l'arqueta el filet d'os també dibuixa rectangles, de mides desiguals, que, combinats simètricament, encerclen plaquetes d'os que representen flors i ocells. Per reforçar la imatge dibuixada, les plaquetes d'os estan lleugerament gravades. De les dotze figures incrustades, quatre corresponen a un mateix model d'ocell i la resta són flors de diversos tipus. El mateix tema decoratiu es repeteix en els plafons laterals, però les figueretes incrustades, en nombre de vuit, presenten un treball d'execució més acurat. Tant els ocells com les flors segueixen els mateixos models, amb algunes variacions.

El buc va reforçat amb cantoneres de metall i conserva les nanses laterals de ferro daurat, que excepcionalment tenen forma rectangular. Descansa sobre quatre petits peus tornejats.

Sosté l'arqueta una taula fent joc. El sobre està aplacat de banús i la seva decoració està també basada en la marqueteria d'os. A diferència de l'arqueta, aquí els filets formen un arabesc que inclou, en els espais tancats, les figures d'os incrustat. Aquestes segueixen els models de l'arqueta, però amb un format lleugerament més gran. Hi apareixen: sis flors, quatre ocells i dues llebres. La taula, en disposició de tronc de piràmide, és de fusta tenyida de negre per fer joc amb el tauler, que va aplacat de banús, com hem dit. Per les potes, de secció rectangular, i els travessers laterals que les lliguen, corre un filet d'os. La taula va reforçada amb tenidors rectes de ferro.

Arqueta xapada de banús, decorada amb filets i marqueteria d'os.

És un conjunt d'estructura simple, on l'artesà va saber treure un bon partit decoratiu del contrast de colors: l'os incrustat en la foscó del banús. Combinació per la qual van optar molts constructors de l'època pels excel·lents resultats ornamentals.

3) ARQUIMESA

Arquimesa de noguera amb tapa frontal abatible, que deixa al descobert un frontal amb dotze calaixos decorats amb talles de relleu.

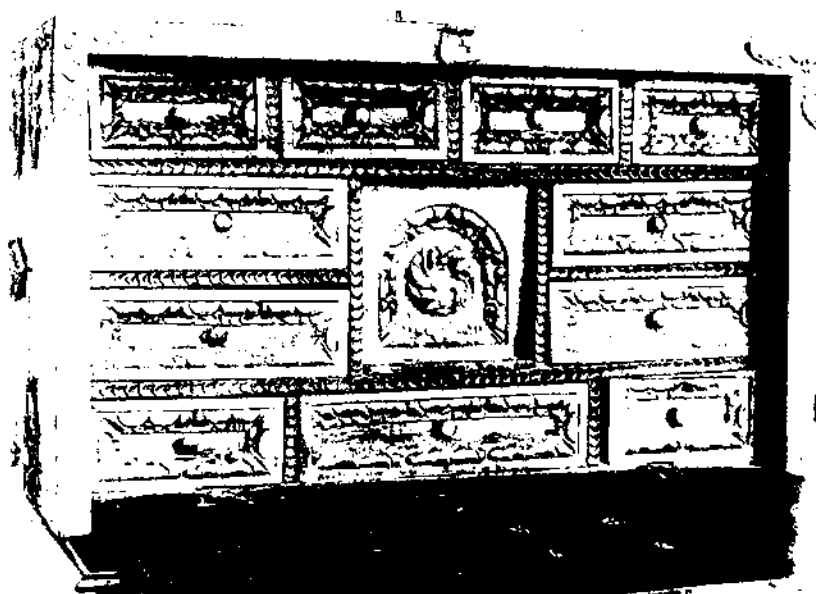
49,5 x 36,5 x 32,3 cm.

Segle XVII.

Núm. d'inventari 5991.

El buc d'aquesta arquimesa està format per taulons de noguera massissos. La tapa frontal és llisa i, com era usual, la decoració externa de la tapa es basa en la ferramenta distribuïda simètricament i ressalta pel fet d'anar muntada sobre tela vermella. El pany que tanca l'arqueta amb clau és de ferro i va inserit dins la fusta. Presenta, per la part exterior, una planxa calada enriquida amb dues columnetes. A més del pany i la ferramenta frontal, aquesta arquimesa porta els angles superiors protegits amb cantoneres i deu ferradures més reforcen les arestes importants. Dues bisagres uneixen la tapa amb el buc, i els tres clauets que les fixen a la tapa es dissimulen a l'exterior amb la cobertura de petites ferradures en forma de petxina.

El frontal interior, de ritme trencat, presenta un total de dotze calaixos, centrats per un de vertical que ocupa el lloc on les arquetes o arquimeses. Presenten majoritàriament un espai amb porta o armariet. Tots els calaixos, de diverses mides, van emmarcats amb una sanefa de dibuix barroc tallada directament a la fusta massissa. Al centre de cada calaix, excepte el més gran, resta un espai rectangular, en el qual va inserit un clau de ferro que fa la funció de tirador. El calaix central és quasi quadrat, i també va decorat amb la mateixa sanefa esculpida, però aquí no ressegueix el perfil quadrangular de calaix, sinó que es corba a la part superior tot marcant un arc. L'espai central, l'ocupa una flor circular amb pètals en espiral, també tallada a la fusta. El tirador d'aquest calaix, més gran que els altres, el forma el plafo del fons del mateix calaix, que sobresurt pel davant i serveix per

Arquimesa de noguera amb frontal decorat amb talles de relleu i tapa abatible.

estirar cap enfora el calaix, mitjançant un parell de forats per introduir-hi els dits i facilitar-ne l'acció. Els mainells, que conformen la distribució dels calaixos, estan també decorats amb una senzilla sanefa tallada. El calaix secret que, d'acord amb la tradició, contien alguns d'aquests mobles, es troba en aquesta arquimesa al calaix central: el fons és corredor i amaga un petit espai entre aquest fons fals i el vertader, inferior.

Cal assenyalar una anomalia: el calaix inferior dret és més estret que el buc corresponent, i no hi ha cap senyal d'haver estat manipulat. També porta un tirador diferent dels altres: aquest té forma de petxina. Hi ha la possibilitat que, procedent d'un moble bessó, aquest calaix hagués substituït l'original en fer-se aquell malbé.

El cos de l'arquimesa manca de peus i descansa directament sobre una taula barroca amb potes de lira i tenidors de ferro forjat.

Aquest conjunt no formava part del mobiliari de la família Papiol. Va ser afegit a la col·lecció en convertir-se la casa en museu l'any 1961.

4) ARQUIMESA

Arquimesa de fusta tallada, policromada i daurada, amb columnetes i plaquetes d'os pintat amb motius florals, i ferramenta daurada sobre vellut vermell.

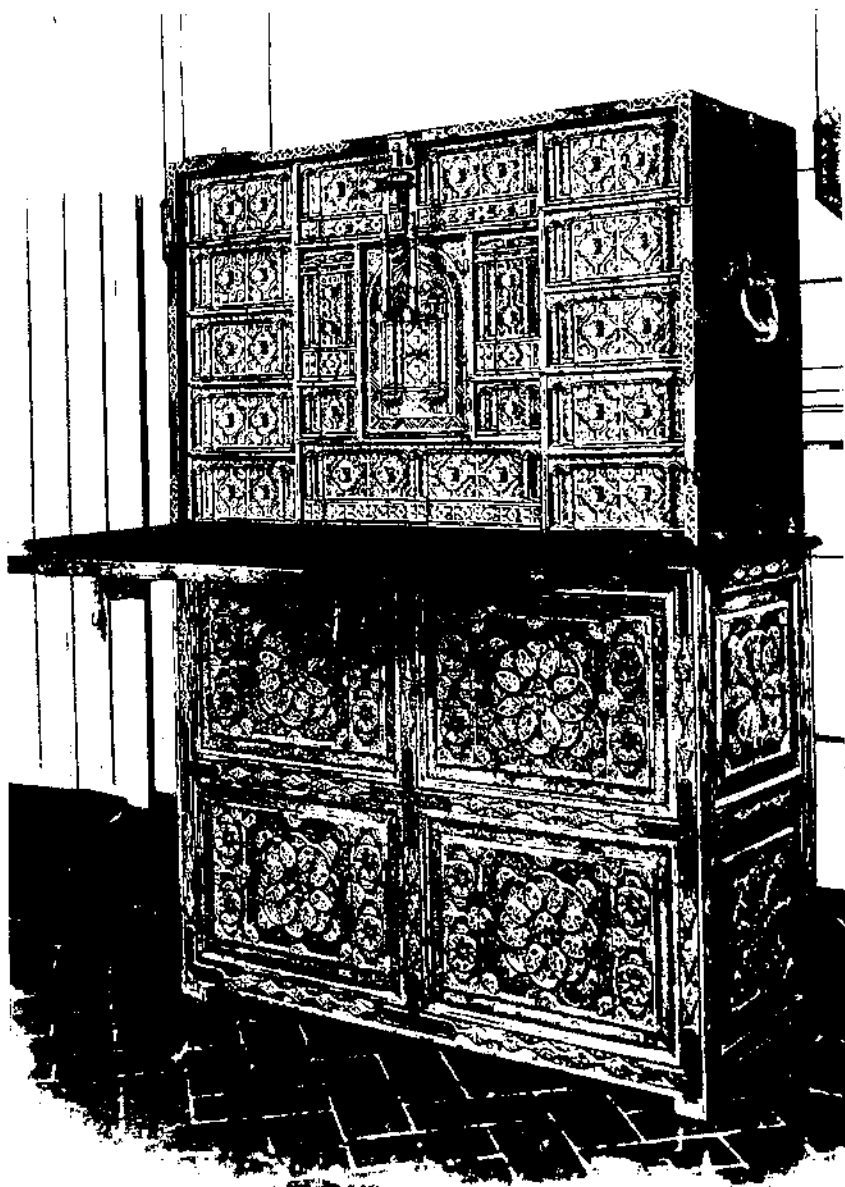
73,5 x 113,5 x 44 cm.

Segle XVII.

Núm. d'inventari 4978.

El frontal està dividit en 22 calaixos de diverses mides i un armariet central. La decoració es basa en la combinació de fusta tallada i daurada i amb petites plaques d'os, de forma semicircular, pintades a mà, amb motius florals i aplicades sobre el treball de talla daurat. Aquest forma un dibuix d'entrellaçats que inclouen parelles de rosasses, i que ressalta sobre un fons pintat de color verd amb detalls daurats. En línies generals, tots els calaixos repeteixen aquest conjunt, adaptat a les seves dimensions concretes i acompanyat d'un parell de columnetes d'os, tornejades en espiral i situades als extrems del calaix. Al centre de les rosasses va inserit un petit tirador en forma de petxina. Les columnetes sostenen una cornisa que va de banda a banda del calaix i descansen sobre un basament que sobresurt de la línia frontal del calaix. L'espai entre les parelles de columnetes és tallat en diagonal i daurat.

Els calaixos es distribueixen en tres cossos: un de central i dos de laterals. Els laterals estan formats per cinc calaixos per banda, tots iguals. El cos central és el més mogut. El compon un armariet envoltat per dotze calaixos desiguals: quatre a la part superior, tres a cada costat —un d'ells és vertical—, i dos a la part inferior. Cinc d'aquests calaixos són molt petits, a manera de safata, i van incorporats a la base d'altres cinc, tot simulant ser-ne el sòcol. La porta de l'armari imita un gran portal arcat, i va contornejada amb una motllura tallada en ziga-zaga. Al centre, tres columnetes d'os per banda, tornejades en espiral, sostenen un frontó partit acabat en volutes. La porta, que segueix la mateixa decoració a base de talles daurades i plaquetes d'os, amaga quatre calaixos. Aquests tenen els frontals tallats amb cossos quadrats que contenen dos dibuixos diferents i que es combinen amb perfecta alternança. Un d'ells és una flor amb pètals en espiral, daurada sobre un fons pintat de vermell. L'altre, un losange amb plaquetes d'os pintades sobre fons de color verd. Porten uns petits tiradors de ferro en pinacle.

Arquimesa de fusta tallada, policromada i daurada, amb columnetes i plaques d'os i ferramenta daurada.

Arquimesa anterior amb la tapa abatible tancada.

El buc disposa de nanses laterals de ferro daurat. La tapa frontal i abatible, que tanca l'arqueta, va decorada a l'exterior amb vistosa ferramenta calada i daurada, que ressalta sobre el vellut vermell. A part dels reforços dels angles, les plaques calades, emmarcades amb cordons daurats, omplen bona part de la superfície: la central, més grossa, és per al pany, quatre per a les frontisses, dues són a la part superior per als tiradors, dues més a sota i una altra davall del pany.

L'arquimesa descansa sobre un armariet baix, amb dos calaixos i dues portes iguals. Tant el frontal com els laterals van decorats amb els mateixos elements que l'arquimesa, amb la qual fa joc, és a dir, amb fusta tallada, policromada i daurada amb aplicacions d'os pintat, formant un dibuix d'entrellaçats, incorporant losanges, estrelles i flors geomètriques, sobre un fons de color verd o vermell amb rebladures daurades. Sota el tauler porta inserides dues barres de fusta que llisquen cap endavant per poder sostenir la tapa frontal de l'arquimesa abatuda, en funcions de taula. Les barres acaben en dos poms, tallats en forma de cap de lleó.

Cal assenyalar que aquesta decoració, profusament arrelada a la Península, recorda la persistència de la tradició mudèjar. Aquesta mena d'arquimesa, anomenada també *bargueño*, és característica de la tipologia castellana i andalusa (Maria Paz Aguiló: *El mueble clásico español*, Madrid, 1987).

5) DUES ARQUETES

Fusta de noguera pintada. Frontal amb dotze caselles decorades amb dibuixos aquarel·lats pintats sobre paper de barba, emmarcats amb motlures daurades i protegits amb vidre.

75 x 111 x 34 cm.

6 x 11 cm (els dibuixos).

Segle XVII.

Núms. d'inventari 6063 i 6064.

Les arquetes tenen forma de prisma rectangular, un conjunt de motlures hi sobresurten per la base i per la part superior.

Els frontis de les arquetes estan dividits en sis calaixos distribuïts en dues columnes de tres. Cada calaix presenta dues caselles

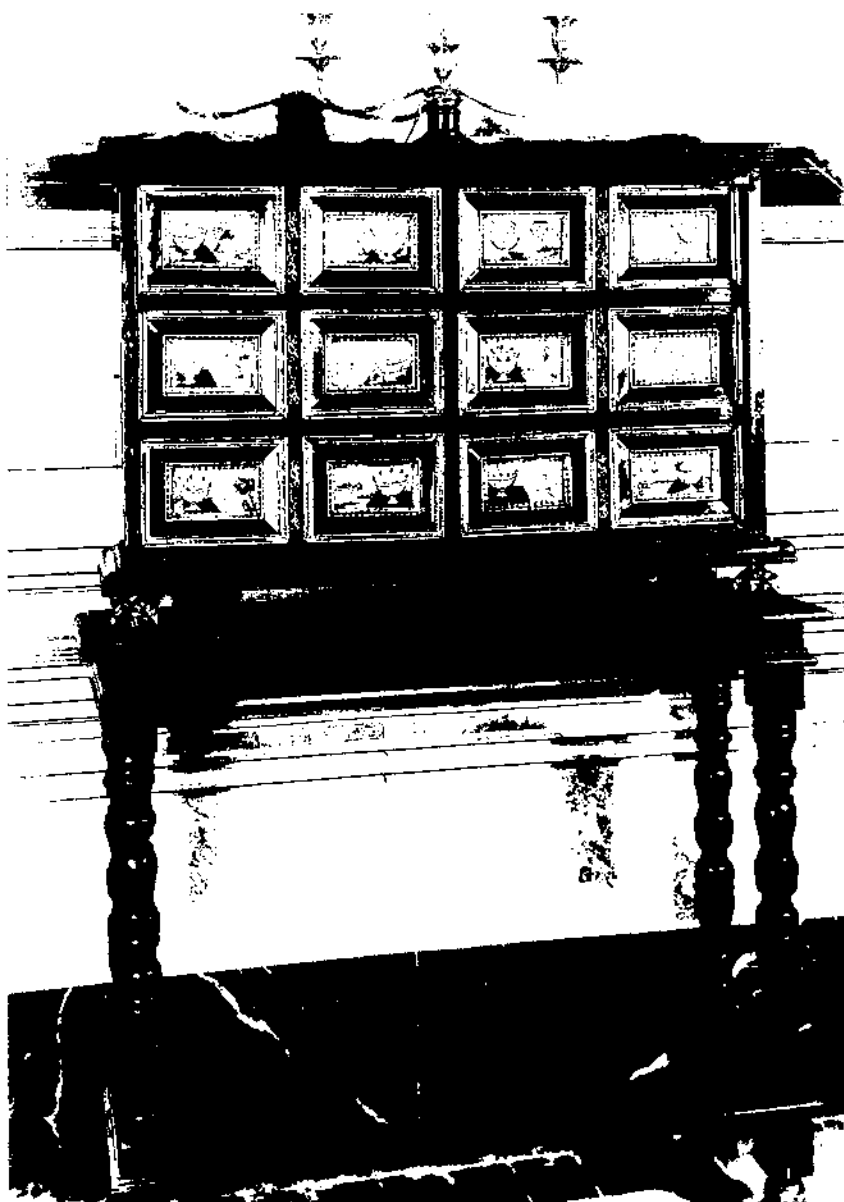
centrades per un dibuix, i aquest està encerclat per un marc amb els contorns interior i exterior decorats amb motllures ondulades, o arrissades, i daurades. Aquestes motllures, sobreposades i encastades en els marcs, són bastant irregulars i tosques i suggereixen o recorden les motllures ondulades anomenades "flammenleisten", que dels tallers flamencs es van expandir cap a Alemanya, Espanya i Portugal, on van tenir una gran acceptació (*Moble català. Palau Robert, 21 de febrer - 24 d'abril de 1994. Catàleg de l'exposició*. Barcelona, 1994, pàg. 230). Durant el segle XVII es construïren gran quantitat de marcs amb aquestes motllures, pintades de negre tot imitant el banús, per donar més valor a la peça. Aquest fet és freqüent al llarg del segle XVII; d'aquí que moltes vegades s'anomenin "ebenitzades" les fustes pintades de color negre.

Aquestes arquetes han perdut ja les nanses laterals, imprescindibles en la funció original i inherent a aquest tipus de moble, que n'era el seu transport. Ara ja havia esdevingut un tipus de moble fix dins la llar. L'estructura descansa sobre quatre peus tallats en forma de bola amb grapa d'àguila, daurada. Cal assenyalar les aplicacions metàl·liques que decoren els panys dels calaixos, bellament treballades amb dibuix calat.

Ja s'ha parlat de l'objectiu inicial de les arquetes, i del lloc que acostumaven a ocupar dins la llar, però el cas de les que estem descrivint és realment excepcional. Es tracta d'arquetes dedicades a mobiliari de menjador, funció reafirmada pel tema dels dibuixos de les caselles, tots ells amb la representació, entre altres, d'una fruitera plena de fruites. En els calaixos es devien guardar els coberts, i altres objectes per al servei de taula, com possiblement el tovallons, etc.

El lloc de producció d'aquestes arquetes s'ha de situar a l'illa de Mallorca, d'on procedeixen d'acord amb la tradició tramesa per la família Papiol-Torrents, propietària de l'edifici i del seu contingut. Aquesta afirmació no desmereix d'altres peces del mobiliari familiar de clara ascendència menorquina, que suggereix tot plegat una relació amb les illes, possiblement per transmissió hereditària.

Com ja hem assenyalat, la decoració d'aquestes arquetes es basa en els dibuixos de les caselles, en el seu marc amb motllures daurades i en els escuts de metall treballat. Els dibuixos estan fets a l'aquarel·la, sense perfilar el dibuix amb tinta, com són els de l'arqueta

Arqueta de noguera amb dotze caselles al frontal, decorades amb dibuixos aquarel·lats.

descrita en el núm. 34 de l'esmentat Catàleg del *Moble Català* (Barcelona, 1994), amb la qual guarden una certa semblança. Com ja hem dit, en cada un dels dibuixos figura una fruitera de ceràmica, en forma de bol i amb peu, contenint cadascuna una classe de fruita (plàtans, préssecs, peres, maduixots, raïm o figues). La fruitera està col·locada a un costat del dibuix i a sobre una taula, a l'esquerra si correspon a la casella de l'esquerra del calaix, i a la dreta si es tracta de la de la dreta. La resta del dibuix l'ocupa un paisatge, que pot ser camperol o marítim. A través de l'anàlisi dels dibuixos representats es comprova que tan sols s'han reproduït quatre temes, tot i que no sempre estan tractats d'igual manera, ja que és evident que hi han intervingut, almenys, dues mans diferents. Les marines inclouen sempre un vaixell. Generalment es tracta d'un galió, però també s'hi troben galeres, totes dues classes de vaixells ben freqüents al segle XVII. Entre els paisatges camperols que més sovintegen, un representa un indret fluvial i a primer terme, un arbre al costat d'un tronc mort, i un corrent d'aigua que corre cap al saltant d'una resclosa. Un altre ofereix una vista des del mateix lloc, també amb l'arbre i el tronc morts a primer terme, però visualitzada des d'un altre angle. Al fons es contempla un paratge lacustre amb una gran quantitat d'aigua embassada, que indubtablement representa l'aigua continguda per la resclosa. I finalment el quart tema, repeteix la imatge d'una casa amb teulada a dos vessants, composta de planta, pis i golfes, i situada a la ribera d'un riu o de l'embassament assenyalat.

Aquests dibuixos sobre paper, juntament amb les motilures daurades, mostren clarament el caire popular de les arquetes.

Cal assenyalar que aquest material i la tècnica emprada és poc freqüent en aquest tipus d'arquetes, ja que en la majoria la decoració acostuma a estar pintada sobre vidre, o sobre miralls, o sobre planxes de coure, o gravada sobre ivori.

Distribució de les caselles dels calaixos:

1		2	
a	b	a	b
3		4	
a	b	a	b
5		6	
a	b	a	b

Arqueta núm. 6063

- 1,a. Fruitera amb plàtans. Paisatge lacustre amb arbre i tronc mort a primer pla.
- 1,b. Fruitera amb préssecs. Marina amb galió.
- 2,a. Fruitera amb peres. Paisatge lacustre amb arbre i tronc mort a primer pla.
- 2,b. Fruitera amb figues. Marina amb galera.
- 3,a. Fruitera amb raïm negre. Paisatge fluvial amb arbre i tronc mort a primer terme el corrent d'aigua corre cap al saltant d'una resclosa.
- 3,b. Fruitera amb plàtans. Paisatge lacustre amb arbre i tronc mort a primer pla.
- 4,a. Fruitera amb plàtans. Paisatge lacustre amb arbre i tronc mort; al fons, corrent d'aigua que corre cap al saltant d'una resclosa.
- 4,b. Fruitera amb peres. Paisatge, casa amb teulada a dos vessants situada a la ribera d'un riu.
- 5,a. Fruitera amb préssecs. Paisatge que repeteix el tema anterior.
- 5,b. Fruitera amb maduixots. Marina amb galió.
- 6,a. Fruitera també amb maduixots. Marina amb galió prop de la costa.
- 6,b. Fruitera amb plàtans. Paisatge lacustre.

Arqueta núm. 6064

- 1,a. Fruitera amb préssecs. Marina amb galió prop de la costa.
- 1,b. Fruitera amb plàtans. Marina amb vaixell prop de la costa. Probablement es tracta d'una galera per la similitud amb el dibuixat a la casella 2,b de l'arqueta anterior.
- 2,a. Fruitera amb raïm. Paisatge, casa amb teulada a dos vessants situada a la ribera d'un riu.
- 2,b. Fruitera amb préssecs. Marina amb galera prop de la costa.
- 3,a. Fruitera amb plàtans. Paisatge fluvial, amb arbre i tronc mort a primer terme i saltant d'una resclosa.

- 3,b. Fruitera amb raïm. Paisatge lacustre amb arbre i tronc mort a primer terme.
- 4,a. Fruitera amb peres. Paisatge lacustre amb arbre i tronc mort a primer terme.
- 4,b. Fruitera amb plàtans. Marina amb galera prop de la costa.
- 5,a. Fruitera amb préssecs. Paisatge lacustre amb arbre i tronc mort a primer terme.
- 5,b. Fruitera amb préssecs. Paisatge, casa amb teulada a dos vessants situada a la ribera d'un riu.
- 6,a. Fruitera amb peres. Marina amb galió.
- 6,b. Fruitera amb plàtans. Paisatge lacustre.

Cal assenyalar que la primera arqueta estudiada mostra en el seu conjunt de dibuixos una millor execució, la qual cosa ens ha permès d'oferir una interpretació més adequada de les escenes representades. En les dues arquetes són evidents els signes d'haver estat llargament i intensament usades i mostren haver sofert diversos arranjaments. Així, en algunes de les parts internes dels calaixos, sobretot els fons, els plafons malmesos de noguera van ser substituïts per plafons de pi a l'hora d'arranjar-los.

Descansen sobre una taula o *bufetillo* de noguera, amb potes tornejades i lligades amb quatre travessers de la mateixa fusta.

6) ARQUETA

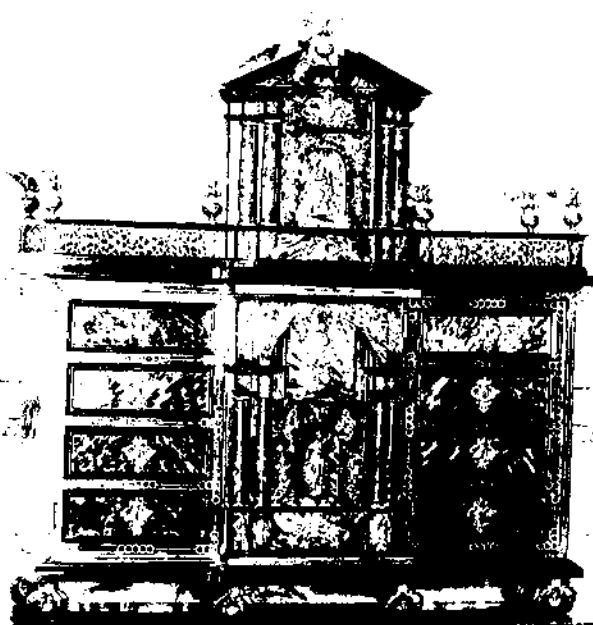
Arqueta decorada amb plaques de carei i amb profusió de planxes foses de bronze daurat.

127 x 125 x 38 cm.

Segona meitat del segle XVII.

Núm. d'inventari 5309.

Frontal d'estructura arquitectònica amb cimbal de frontó partit. L'aplicació d'elements arquitectònics en aquest tipus d'arqueta adquireix tanta importància en avançar el segle XVII, que l'armariet central arriba a sobrepassar tant la línia davantera marcada pel buc com la línia superior per on s'alça i es perllonga per mitjà del frontó, proporcionant tot plegat un aspecte de gran moviment.

Arqueta decorada amb plaques de carei i amb profusió de peces de bronze daurat.

El frontis del buc està distribuït en dues columnes de quatre calaixos iguals que emmarquen la porta de l'armariet central, en forma de fornícula. Per la part superior i inferior va dotat d'un conjunt de motllures de fusta tenyida de negre —ebenitzada—, que el sobrepassa per la base i per la part superior. Aquesta, com ja s'ha assenyalat, està coronada amb un frontó partit, que repeteix en termes generals la composició de la porta central. Els fronts dels calaixos, la porta de l'armariet, així com les dobles columnes que l'emmarquen i el frontó, estan xapats amb carei.

Cada calaix porta al centre una planxa rectangular de carei i està voltat d'una motllura fina de fusta ebenitzada, sobreposada. Els maillons són de fusta clara decorada amb filet de boix formant cercles, decoració molt popularitzada en aquest tipus d'arqueta. La porta de l'armariet amaga cinc calaixos treballats amb diverses fustes formant un requadre central i decorats amb filet de boix repetint el dibuix de l'exterior a base de cercles o anelles. El calaix inferior té menys pro-

funditat que els altres. Això permet de deixar un buit al darrere, que es pot utilitzar com a lloc secret o amagatall practicable des de l'últim calaix frontal.

Els plafons laterals del buc són de cedre, com era usual en aquests tipus d'arqueta. Aquí es presenten decorats amb marqueteria simple de dibuix geomètric.

Els reforços del buc i les diverses plaquetes daurades que decoren el frontal són de bronze fos, i tots inclouen en el seu dibuix un mascaró, fins i tot les que enriqueixen les boques dels panys dels calaixos, treballats amb una cara coronada flanquejada per un parell d'àguiles. La falsa fornícula de la porta està dedicada a la deessa mitològica Minerva, i la del frontó a Júpiter, representant el seu triomf sobre el gegant.

També de bronze fos és la baraneta calada que corona la part superior del buc, a un costat i altre del frontó. Aquest està presidit per una àguila sobre bola, coronada i desplegada, figura exempta que es repeteix als angles de la baraneta, en nombre de sis.

L'arqueta conserva les nanses laterals: són de ferro, originàriament daurades. Descansa sobre sis peus de bola amb grapa daurada.

La peça es recolza sobre una taula barroca en disposició de tronc de piràmide, amb potes i travessers tornejats i tenidors de ferro forjat en forma de tisora.

Les arquetes revestides amb aquest preuat material proliferen en tota la Península, i sembla que tant es fabricaren a Nàpols i en altres indrets d'Itàlia com aquí. La història encara no ha pogut establir quin dels dos països en té la primacia (*Mueble Español. Estrado y dormitorio*. Septiembre - Noviembre 1990. Catálogo. Madrid, 1990, p. 294).

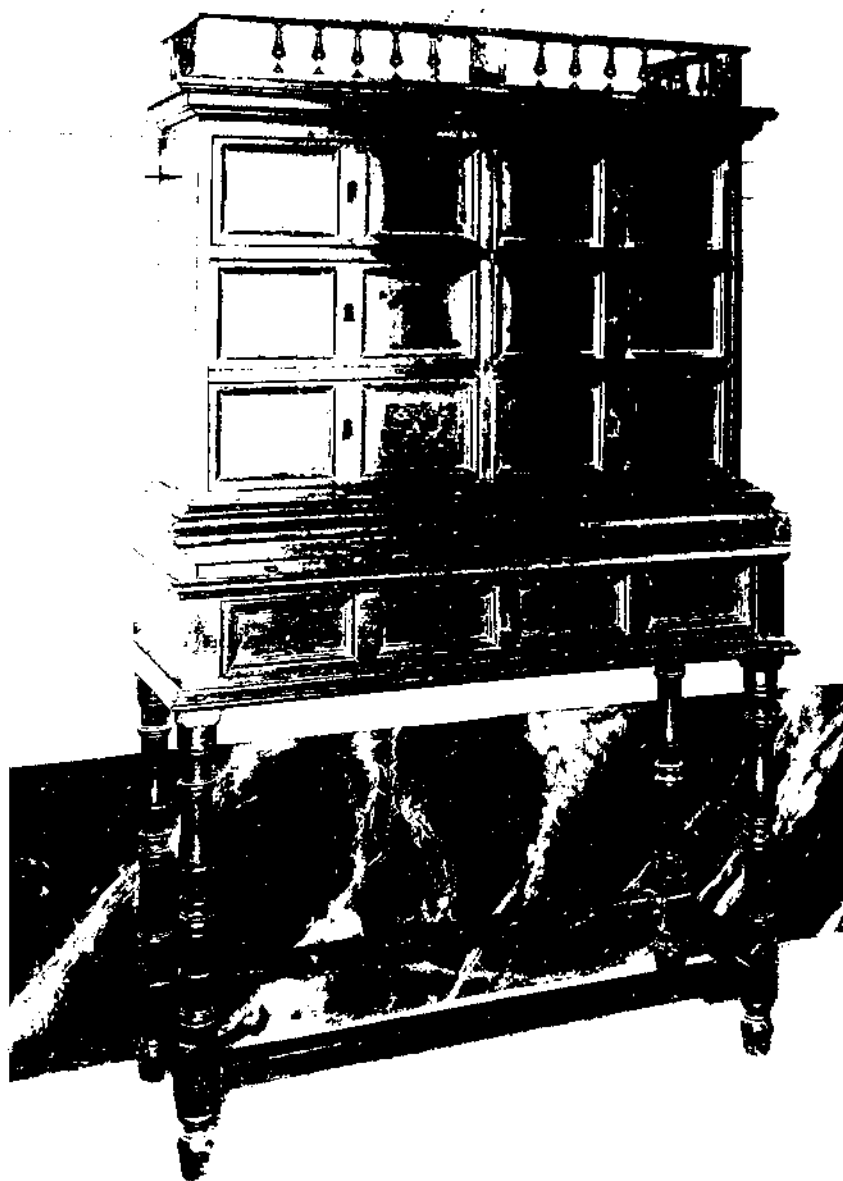
7) ARQUETA

Fusta de noguera amb decoració de motllures.

75,5 x 106 x 35 cm.

Finals del segle XVII, començaments del XVIII.

Núm. d'inventari 5081.

*Arqueta de noguera amb decoració de motllures i suport a joc,
amb taula extensible.*

El cos de l'arqueta té forma de prisma rectangular, com totes les vistes fins ara, amb un conjunt de motlures que sobresurten per la base i per la part superior. Va coronada amb una fina balustrada de la mateixa fusta.

És de remarcar la simplicitat compositiva del frontal, format per sis calaixos iguals distribuïts en dues columnes de tres unitats. Els calaixos van decorats amb motlures sobreposades que emmarquen dos plafons en cadascun. Així es dibuixa una ordenada successió d'espais rectangulars, quatre per pis, combinació o joc, que es continua en l'únic calaix de la taula que sustenta l'arqueta, i que s'acobla de tal manera que taula i arqueta formen una perfecta unitat. L'única aportació ornamental, a part de les motlures, és la baraneta de balustre que corona la peça.

Aquest conjunt presenta una peculiar característica: inclou una taula extensible, amagada sota el plafó superior de la taula de suport. En estirar-se cap enfora dos petits tiradors, inserits al cantell del tauler, aquest surt cap enfora i es presenta com una petita taula, útil per dipositar-hi momentàniament els documents o objectes guardats dins l'arqueta, i excepcionalment per facilitar l'escriptura.

L'arqueta manca de peus i es recolza directament damunt la taula. Aquesta va amb calaix, com hem vist, i potes tornejades, lligades per la part baixa amb quatre travessers de secció quadrada, treballats amb la mateixa fusta.

Cal assenyalar que han desaparegut els panys dels calaixos, però a dins es poden veure els buits que, en treure'ls, van deixar a la fusta. També manquen els escuts o planxes de ferro o metall que per l'exterior envoltaren els forats dels panys. Encara es poden endevinar, dissimulats per arranjaments posteriors, els petits senyals dels clauets que els fixaren a la fusta. Els dos tiradors de la taula extensible possiblement van substituir els originals, desapareguts, quan va ser arranjada la peça.

Es tracta d'un moble simple, però perfectament harmònic, on no hi ha cap element que trenqui l'elegant i calma uniformitat del conjunt.

Aquesta arqueta no formava part del mobiliari de la família Papiol. Va ser introduïda a la casa en convertir-la en museu l'any 1961.

BIBLIOGRAFIA

AGUILÓ ALONSO, Maria Paz. *El mueble clásico español*. Madrid, 1987.

AGUILÓ ALONSO, Maria Paz. *El mueble en España. Siglos XVI-XVIII*. Madrid, 1993.

Exposición de cajas, cofres y arquetas a través de la Historia. Catàleg d'exposició. Palma de Mallorca, 1979.

FEDUCHI, Luis. *La Historia del mueble*. Madrid, 1966.

MAINAR, Josep. *El moble català*. Barcelona, 1976.

MARQUÉS DE LOZOYA, ils. por José Claret Rubira. *Muebles de estilo español. Desde el gótico hasta el siglo XIX con el mueble popular*. Barcelona, 1968.

Moble català. Palau Robert. 21 de febrer-24 d'abril de 1994. Catàleg d'exposició. Barcelona, 1994.

El mueble español. Estrado y dormitorio. Catàleg d'exposició. Madrid, 1990.